

Tomáš Slouka: **Komunistická stranickosť vo výchove** (Slovenské pedagogické nakladateľstvi v Bratislavě, 1962, stran 207).

Rozvinutí komunistické výchovy ľudí, zvláště harmonický a všestranný rozvoj mladé generace, je objektivně nutným požadavkem dalšího vývoje naší společnosti. Komunistická výchova se dostává s rozvojem socialismu stále více do popředí. Jde o výchovu takového člověka, jehož myšlení i konání budou založeny na nehumánnějších principech, zformovaných v morálním kodexu budovatele komunismu. Zatím však výchova naší mládeže neodpovídá potřebám naší společnosti. I když mladí lidé vyrůstají v nových, socialistických podmínkách, nemůžeme přehlížet skutečnost, že z našich škol vychází ještě značná část mládeže, která má vůči společnosti velké požadavky, avšak sami tyto mladí lidé nemají snahu přispět svou prací společnosti. Právem zdůrazňuje usnesení ÚV KSC Ke zvýšení úrovně komunistické výchovy na školách I. a II. cyklu a na školách vysokých z r. 1962, že dosti velká část mládeže není dostatečně morálně připravena překonávat překážky a podřizovat své zájmy zájmům kolektivu a společnosti.

Nutno přiznat, že na těchto negativních jevech mají značnou vinu chyby, kterých jsme se dopustili v politice, ekonomii a ideologické práci. Na úseku výchovy to bylo především podceňování výchovné činnosti, které vycházelo z nesprávného názoru, že člověk se bude automaticky měnit se změnou výrobních vztahů. Období kultu osobnosti poznamenalo naše školství a pedagogiku prosazováním i jiných nesprávných zásad. Otázka spojení školy se životem byla zúženě chápána tak, že škol má být používáno soustavně k veřejně prospěšným pracím, čímž docházelo k značnému narušování vyučování a nebyl plněn základní úkol školy — vychovat a naučit. Při vyučování velmi často spojovali učitelé dogmaticky a neústrojně politickou výchovu s odbornou látkou. Docházelo tu k nepochopení ideové výchovných úkolů vyučování. Žáci sice ovládli mnohé poučky, ale neproctili je a nezažili tak, aby se staly základem jejich myšlení. Výchova k vědeckému světovému názoru byla chápána jako samostatná disciplína. Na druhé straně se mnozí učitelé omezovali na odbornou výuku a dávali předkem jen věcné poznatky. Zapomněli, že škola, která naučí gramatice, matematice či jiným předmětům a přitom nevychovává z mládeže uvědomělé vlastence, nevyzbrojí mladé lidi marx-leninským světovým názorem, aby mladí lidé dovedli správně chápat okolní svět a život, uvědoměle a aktivně v něm působit, není a nemůže být školou socialistickou.

Překonáváním kultu osobnosti vytvořila strana všechny předpoklady k rozvinutí komunistické výchovy. Škola má v tomto směru stále důležitější úlohu, neboť společnost přebírá a bude přebírat stále větší část odpovědnosti za výchovu dětí. Proto strana ve svých usneseních usiluje o překonání nedostatků, které se ve výchově projevíly, o překonání živelnosti a nahodilosti ve výchovné práci a vytváření cílevědomého systému komunistické výchovy. V roce 1959 poukázala na nutnost spojení školy se životem a v uvedeném usnesení Ke komunistické výchově rozvíjí dále tuto linii. Usnesení podtrhuje vzájemnou podmíněnost vzdělání a výchovy. Vychází z toho, že nelze dávat žákům vědomosti, že je nutno zároveň formovat jejich charakter, světový názor, politické přesvědčení; ukazuje, že základní podmínkou úspěchu ve výchově mládeže je harmonický soulad mezi vzděláním a výchovou.

Není proto divu, že v poslední době vychází stále více publikací, které se zabývají otázkami komunistické výchovy. Patří mezi ně i publikace slovenského autora Tomáše Slouky „Komunistická stranickosť vo výchove“ (vydaná ve Slovenském pedagogickém nakladatelství v Bratislavě koncem roku 1962, 297 stran). Práce je věnována XII. sjezdu KSC. Je určena na pomoc učitelům v jejich výchovné práci a řeší problematiku komunistické stranickosti. Poslání publikace určuje i její formu a uspořádání. Kniha je rozdělena na dvě části. V první části autor osvětluje projevy a pojetí stranickosti ve výchově a vyučování v buržoazní společnosti, v druhé části ukazuje na význam a úlohu komunistické stranickosti v socialistické škole.

Na škodu hodnoty publikace je nestejná úroveň jednotlivých stať. Stať s názvem „Výchova v buržoaznej spoločnosti“ velmi výstižně a přesvědčivě vysvětluje třídní podstatu výchovy v buržoazní společnosti a cílevědomě šíření a upevňování buržoazního idealistického světového názoru ve vědomí lidových mas. Autor ukazuje na reakční směry úpadkové a protilidové idealistické filosofie, na jejichž základech jsou budovány zásady buržoazní pedagogiky. Jejím cílem je, aby se proletariát smířil s daným stavem, byl pokorný a poslušný. Pokud učitelé nebyli poslušnými nástroji potlačovatelského aparátu buržoazního státu, byli šikanováni a pronásledováni pro každou pokrokovou činnost, jak autor ukazuje na příkladech.

Stejně zdářila je i stať nazvaná „Prejavy komunistickéj stranickosti v buržoaznej spoločnosti“. Ukazuje na péči strany a úlohu pokrokových mládežnických a tělovýchovných organizací, pokrokového tisku a uvědomělých učitelů a inteligence. Slabší úroveň má naproti tomu např. stať „Prejavy komunistickéj stranickosti v období fašizmu“, na které se projevuje nedostatek materiálu, o který se autor opírá.

I v druhé části jsou stati, s jejichž pojetím nelze plně souhlasit. Ve statích „Vychovávat mládež v lásce ku Komunistické straně Československa“ nebo „Příklad marxisticko-leninských revolucionářův vo výchově“ měl autor příležitost podat získané zkušenosti z práce dobrých učitelů i škol. Autor však řeší tyto problémy tak, že povrchním způsobem mluví o jednotlivých událostech z dějin strany a o činech revolucionářů a opomíjí, že v mladých lidech vypěstujeme lásku ke straně tím, že jim ukážeme, v čem jsou její odlišnosti od ostatních politických stran, jak strana pravdivě rozebírá vývoj společnosti a uskutečňuje vše pokrokové. Stejně tak zapominá, že dnešní generaci musíme vedle minulosti strany především seznamovat s jejími dnešními i perspektivními cíli, neboť právě tato generace je bude uskutečňovat.

Rozhodujícím činitelem ve výchově jsou učitelé. Ukolem dnešního učitele je bojovat za všechno nové, politicky působit a vychovávat. To znamená v podstatě dosáhnout organického sepeťí náplně všech předmětů se světonázorovou výchovou. Co tedy rozumíme pod pojmem stranickosti ve vyučování a výchově? V podstatě lze říci, že na jedné straně stranickost spočívá v přísné vědeckosti probíraného učiva a na druhé straně v poukazu na jeho společenský dosah, na vztah k pokroku, k socialismu a komunismu v duchu zásad marxisticko-leninského světového názoru. Komunistická výchova vyžaduje zároveň neformální a tvořivý přístup učitele ke každodenní práci. Nový obsah, vyplývající z principu těsného spojení školy a výchovy se životem, s výrobou, vyžaduje nutně nové metody a formy práce. S metodou poučování, již často používáme při ideologické, politické a mravní výchově a při níž působíme především na vědomí a rozum žáka a neaktivizujeme jeho city a volní stránku, nevystačíme. Je proto jistě správné, že po organizační přestavbě školy, po přehodnocení učiva, vytvoření nových učebních plánů a nových učebnic pokračuje přestavba školy dále tak, že si všimá vlastní činnosti učitele vzhledem k žákovi. To je přirozený proces, který si vynutila vnitřní potřeba našeho školství. Je škoda, že autor pomíjí osnovy výchovné práce, které mají sebrát důležitou úlohu v rozvoji komunistické výchovy. Učitele by především zajímalo, jak dále rozvíjet výchovu ke stranickosti ve vyučovacím procesu. To by mnohem více pomohlo učitelům při promýšlení praktické výchovné práce.

Úkoly výchovy k vědeckému světovému názoru, ke komunistickému vztahu k práci, ke kolektivnosti jako složkám komunistické výchovy zobečňuje autor se znalostí věci i do hloubky. Velmi správně podtrhuje nutnost jednoty výchovného působení školy a rodiny. Nelze připustit, aby škola a rodina s veřejností stály proti sobě. Na sjednocení výchovného působení školy a rodiny závisí úspěch výchovy. Nutno skoncovat se stavem, že značná část pracujících podceňuje výchovu mladé generace. S tím souvisí i kvalitní práce SRPŠ, již nutno pokládat za významnou politickou činnost. Autor uvádí konkrétní příklady, kdy rozpor mezi školou a rodinou dezorientuje dítě, ztěžuje výchovu vůle a charakteru a vede dítě k pokrytectví.

V závěru publikace je zdůrazněna vedoucí úloha strany při výchovném procesu a úloha stranických organizací na školách. Autor vidí těžiště práce stranických organizací na školách v projednávání otázek zkvalitnění forem a metod vyučování i výchovy, problémy ideologické a politické výchovy učitelů. Úkoly stranických organizací jsou však širší, mají koordinovat výchovnou práci školy, pionýrské organizace, svazácké organizace, družiny a všech ostatních výchovných zařízení. Její činnost souvisí co nejtěsněji s řízením školy a vytvářením vhodných podmínek pro výchovu vůbec.

Kniha Komunistická stranickost vo výchově je přes uvedené nedostatky užitečná a je přínosem problematice komunistické výchovy. Je psána pěkným jazykem, v některých pasážích zbytečně mnohomluvným a málo konkrétním. K lepší úrovni práce by přispělo i uvedení dalších příkladů a zkušeností škol, vynikajících školských pracovníků z výchovné a vyučovací praxe, zejména jakými metodami, formami a prostředky je možno uskutečňovat jednotlivé principy komunistické výchovy. I tak je však možno publikaci doporučit pedagogům i veřejnosti, která má zájem o otázky komunistické výchovy mládeže.

Stanislav Zlomek

D. M. Ugrinovič: **O specifčnosti náboženství** (V překladu Edy Sládkové vydalo Nakladatelství politické literatury v Praze 1963).

Ugrinovičova knížka bude dobrou pomůckou pro naše propagandisty, kteří se zabývají otázkami náboženství, pokud se ovšem neomezí na tento neveliký spisek a pokud jej budou umět doplnit, případně korigovat pracemi jiných autorů a také ovšem vlastními zkušenostmi, získanými při styku s věřícími.

Nespornou předností Ugrinovičovy práce je přehledné uspořádání materiálu. Autor systematicky pojednává o sociálních základech existence náboženství, o specifčnosti náboženských